

Smetanova učebnice astronomie

Jindřich Bečvář, FD ČVUT v Praze

Josef František Smetana (1801–1861) byl ve druhé třetině 19. století významnou osobností královského města Plzně, obdobně jako Josef Vojtěch Sedláček, na jehož aktivity úspěšně navazoval. Byl rovněž římsko-katolickým duchovním, členem kanovníckého řádu premonstrátů kláštera v Teplé, vynikajícím pedagogem, aktivním českým buditelem, autorem učebnic fyziky, astronomie a světových dějin, vzdělávacích a popularizačních článků a řady básní. Krátce připomeneme Smetanovy životní osudy, jeho všestranné pedagogické a vzdělávací aktivity a jeho úlohu v kulturním a národním obrození české společnosti.

Hlavním tématem přednášky bude Smetanova učebnice *Základové Hwězdoslowj, čili Astronomie* z roku 1837, která je první česky psanou knihou věnovanou astronomii. Určena byla vážnějším zájemcům, zejména mládeži. Nejprve se zmíníme o zdrojích, z nichž Smetana při sepisování své učebnice vycházel, velkou pozornost budeme věnovat odborným kvalitám učebnice, zejména její aktuálnosti. Její obsah srovnáme s úrovní tehdejšího astronomického poznání.

Astronomii věnoval Smetana pozornost i ve své učebnici *Počátkové silozpytu čili fysiky pro nižší gymnasia a reálky* z roku 1852. Pozoruhodné je, jak v ní aktualizoval poznatky, které prezentoval ve své učebnici astronomie roku 1837, tj. jak reflektoval nové objevy let 1837 až 1852. Prokázal tím, jak pečlivě sledoval vývoj vědy, jak byly jeho znalosti na úrovni doby. Zmíníme i pozdější hodnocení Smetanových učebnic od Františka Josefa Studničky, Martina Pokorného a dalších. Připomeneme i Smetanova meteorologická a astronomická pozorování, jeho drobné popularizační články, recenze, i jeho odbornou poctivost.

V závěru přednášky se zmíníme o Smetanově tvorbě českých fyzikálních a astronomických termínů a o jejich dalším osudu. Zmíníme při té příležitosti Smetanovu účast na přípravě *Německo-českého slovníku vědeckého názvosloví: pro gymnasia a reálné školy* z roku 1853.

